

7. junij – dan slovenskih izgnancev

**9. junija 2021 bo minilo 30 let od ustanovitve
Društva izgnancev Slovenije 1941–1945.**

**POŠTNINA PLAČANA V GOTOVINI
PRI POŠTI 1102 LJUBLJANA**

VESTNIK

INTERNO GLASILO DRUŠTVA IZGNANCEV SLOVENIJE 1941–1945

LJUBLJANA, JUNIJ 2021 – št. 143

30. OBLETNICA DELOVANJA DRUŠTVA IZGNANCEV SLOVENIJE 1941–1945

Ustanovitev in organiziranost DIS

Kaj vse smo delali za ohranjanje zgodovinskega spomina in uveljavljanje statusa in pravic, smo zapisali v več knjigah, brošurah in Vestnikih DIS, ki smo jih izdali, zato ob 30. obletnici delovanja DIS ni treba pisati posebne knjige.

Ob 30. obletnici našega delovanja seznanjajte člane DIS in lokalne novinarje z vsebino teh knjig in brošur, ki smo jih izdajali v Društvu izgnancev Slovenije 1941–1945.

Slavnostni govornik na ustanovitvi DIS 9. junija 1991 je bil predsednik Republike Slovenije Milan Kučan.

V nadaljevanju objavljamo del njegovega govora in sestav prvega Upravnega odbora DIS, sestav Komisije za odškodnine in program te komisije, v kateri smo pripravljali za Upravni odbor DIS vsa gradiva za uveljavljanje statusa in urejanje pravic slovenskim izgancem in beguncem.

Ohranjena so vsa gradiva o delu te komisije za Upravni odbor DIS, zapisniki o tem delu moje Komisije za odškodnine. To so pomembna grdiva, ki bi jih kdo moral posebej proučiti, da bi se ohranilo in bolj vedelo, kaj vse je bilo treba narediti, da smo ogromno dosegli.

Za člane DIS, vladne organe, župane in novinarje bomo tiskali brošurico „O izgonu Slovencev, organiziranosti slovenskih izgnancev, prisilnih delavcev in beguncev ter prizadevanjih za uveljavitev pravic do vojne odškodnine“, ki smo jo izdali leta 2009 in sedaj malo razširjeno ponatisnili ob 30-letnici delovanja DIS.

Prvi Upravni odbor DIS je bil leta 1991 v naslednjem sestavu:

Predsednik: Vlado Deržič, Terme Čatež, Brežice;

Podpredsednik: dr. Adolf Bibič, Ljubljana, Glavarjeva 12;

Tajnica: Irina First, Muzej Brestanica, Cesta izgnancev 3;

Blagajničarka: Lidija Schiro, Muzej revolucije Ljubljana.

Člani: Dušan Babič (Zagorje), Janko Blas (Sevnica), Branko Bogovič (Dobova), Francregar (Radeče), Janez Caglič (Buče, Polje ob Sotli), Inka Gorečan (Ljubljana), dr. Maca Jogan (Ljubljana), Tone Kristan (Ljubljana), Jože Križančič (Ptuj), Slavko Kunej (Krško), Ciril Marinček (Celje), Marija Mirt (Hinje, Krmelj), Milan Novak (Maribor), Martin Račič (Jesenice), Levin Leon Rodica (Sežana), Franc Sabljč (Ljubljana), Franc Šetinc (Ljubljana), dr. Jože Toporišič (Ljubljana in) prof. Ivica Žnidaršič (Ljubljana)

Predsedniki komisij Upravnega odbora DIS:

prof. Ivica Žnidaršič – za socialnozdravstvena vprašanja in odškodnino
Franc Šetinc – za zgodovino izgnanstva in Zbornik, Slavko Kunej – za organizacijska vprašanja, Ciril Marinček – za stike s kraji izgnanstva in Stane Ilc – za finančna vprašanja

Upravni odbor je imenoval več komisij. Predlagala sem, da moramo imeti tudi komisijo za zdravstvena, socialna in odškodninska vprašanja, ker je bilo treba doseči pravice s teh področij. Ob tem so nekateri članu upravnega odbora menili, da nismo odškodninsko, ampak spominsko društvo.

Ker za tako komisijo ni bilo posebnega interesa, so mene imenovali za predsednico komisije za odškodnino tudi zato, ker sem že v letih 1989 in 1990 v Beogradu kot predsednica Rdečega Križa Jugoslavije zbrala vse podatke o zahtevi bivše države za vojno škodo, ki so jo zahtevali na reparacijskih konferencah v letih 1945 in 1946.

Sestav komisije za socialna in zdravstvena vprašanja ter odškodnine je bil naslednji:

prof. Ivica Žnidaršič, predsednica komisije, Koseskega 1, Ljubljana; prof. Jože Bogovič, Grič 2, Sevnica; Štefka Dragonja, Šarhova 34, Ljubljana; Janko Blas, Naselje heroja Maroka 15, Sevnica; Inka Goričan, Ulica bratov Rozman 12, Ljubljana; Alojz Kodrič, Adamičeva 22, Ljubljana; prof. Janez Kos, Mestni muzej, Mestni trg 10, Ljubljana; Milan Lozej, Kidričeva 18, Nova Gorica; Albin Marolt, Dolenjska cesta 105/a, Ljubljana; Štefanija Močnik, Kocenova 8, Ljubljana; Justina Hruševar-Mitkovič, Gorkičeva 18, Ljubljana; Anton Nograšek, Jakšičeva 4, Ljubljana; Bojan Pečenko, GZ, Slovenska 41, Ljubljana; Martin Podlesnik, Polje, Cesta V/4, Ljubljana; dr. Lev Svetek, Česnikova 22, Ljubljana.

Program dela Komisije za socialna vprašanja in odškodnine pri Društvu izgnancev Slovenije in sestavljanje gradiv za upravni odbor DIS in vladne organe - 1992

- Doseči večjo skrb za ljudi, ki trpijo za posledicami težkega življenja v taboriščih in na prisilnem delu, in se zavzemati, da bodo sprejeti zakonski in podzakonski predpisi za njihovo boljšo zdravstveno in socialno varstvo.
- Priprave obiska delegacije DIS pri ministru za zdravstveno in socialno varstvo glede vprašanja dopolnitve podzakonskih aktov k zakonu o zdravstvenem in socialnem varstvu v korist izgnancev.
- Sodelovanje z Rdečim Križem Slovenije in slovenskim Karitasom glede pomoči bolnim, invalidom in socialno ogroženim izgancem.
- Zastaviti ves moralni vpliv na sedanje vodstvo Slovenije, da pri Vladi ZR Nemčije doseže pripravljenost za plačilo odškodnine nekdanjim izgancem, ki so takrat, ko so bili izgnani, živeli na območju tistega dela Slovenije, ki je bil nasilno priključen tretjemu rajhu.
- Sodelovanje pri pripravah razgovorov s predsedstvom Republike Slovenije, v Skupščini Republike Slovenije in poslanskimi klubi ter v Izvršnem svetu Republike Slovenije.
- Proučiti nemško zakonodajo in predpise, posebej nemško ustavo, in ugotoviti možnosti za sprožitev ustavnega spora glede vojne odškodnine.
- Zbrati podatke o tovarnah in podjetjih, ki so oblikovali fonde za vojno odškodnino izgancem na prisilnem delu med drugo svetovno vojno.
- Priprava pismenih gradiv za nemško finančno ministrstvo v zvezi z njihovim negativnim odgovorom na zahteve za vojno odškodnino slovenskim izgancem.
- Priprave za vsebino razgovorov delegacije DIS pri kanclerju ZR Nemčije Helmutu Kohlu.
- Priprava obiska delegacije DIS pri predsedniku Izvršnega sveta Skupščine Republike Slovenije o vprašanju boljšega zdravstvenega in socialnega varstva izgnancev, vprašanju vojne odškodnine od ZR Nemčije.
- Organiziranje razgovorov z odgovornimi ministri izvršnega sveta in gospodarsko zbornico o vprašanju vojne odškodnine.
- Priprava kriterijev za vojno odškodnino in globalno ocenitev zahtevkov slovenskih izgnancev.
- Sodelovanje pri zbiranju dokumentov o izgnanstvu za uveljavljanje vojne odškodnine in svetovanje izgancem, kje lahko dobijo te dokumente.
- Priprave pregledov, kje se nahajajo arhivi o izgnanstvu in o individualnem ocenjeni vojni škodi, ki so jo opravile posebne komisije v letih 1945 in 1946.
- Organiziranje razgovora s Skupnostjo pokojninskega in invalidskega zavarovanja o uveljavljanju pravic slovenskih otrok med drugo svetovno vojno.
- Občasno sodelovanje z dnevnim in regionalnim tiskom RTV.
- Po potrebi udeležba na sestankih članov DIS v krajevnih organizacijah.
- Sodelovanje pri zbiranju finančnih sredstev za delovanje društva ter dežurstvo na sedežu DIS, Vrtača 11.
- Priprava opozorila za predsedstvo Republike Slovenije, Izvršni svet RS in Skupščino Republike Slovenije, da ob delitveni bilanci z bivšo Jugoslavijo postavi tudi vprašanje sredstev, ki jih je dobila SFRJ iz tega naslova.

Kako smo ta program izvajali v komisiji za socialno-zdravstvena vprašanja in odškodnine, smo pisali v vsakem Vestniku DIS in v knjigah ter brošurah.

Pregled mojih sestavkov o prizadevanjih za status in pravice je narejen in si ga vsak lahko ogleda.

prof. Ivica Žnidaršič

Predsednica komisije za
socialna vprašanja in odškodnine

USTANOVITEV IN ORGANIZIRANOST DRUŠTVA IZGNANCEV SLOVENIJE 1941–1945

V letu nastanka samostojne Slovenije se je 9. junija 1991 zbralo na gradu Rajhenburg v Brestanici pri Krškem okrog 8000 slovenskih izgnancev in ustanovilo Društvo izgnancev Slovenije 1941–1945 (DIS). Na tem zborovanju je bil slavnostni govornik tedanji predsednik RS Milan Kučan, med govorniki sta bila prof. dr. Dolfé Bibič in France Šetinc. Že s tega zborovanja je bilo tedanjemu nemškemu kanclerju Kohlu poslano pismo z zahtevami po vojni odškodnini.

Hlevi in konjušnice pri gradu Rajhenburg so bili leta 1941 eno največjih zbirnih taborišč izgnanih v Evropi. Na gradu je bil nemški štab za izgon Slovencev. Od tu je šlo na trnovo pot izgnanstva na desetisoče Slovencev. Zato je bilo ustanovno zborovanje DIS prav na tem gradu v simboličen spomin in opomin na tragedijo izgnanstva.

Od 63.000 med vojno izgnanih Slovencev in 17.000 pobeglih pred izgonom jih je danes živih samo še okoli 9.000. Pri tem ne gre prezreti dejstva, da se je zaradi izгона in drugih oblik nasilja po drugi svetovni vojni vrnilo v domovino 44.520 oseb s poškodovanim zdravjem in invalidnostjo.

V DIS je včlanjenih okrog 8.500 slovenskih izgnancev, prisilnih delavcev in beguncev, ki so organizirani v krajevnih in območnih organizacijah DIS v vseh večjih krajih in mestih po Sloveniji.

Prva krajevna organizacija je bila ustanovljena na Bučki 1. novembra 1991, nato na Studencu februarja 1992, v Sevnici marca 1992, nato v Boštanju, Dobovi, Hrastniku. Več let deluje še 80 krajevnih organizacij DIS.

Podpis listine o sodelovanju in priključitvi Zveze slovenskih izseljencev kot samostojne in neodvisne organizacije s sedežem v Celovcu k DIS je bil na gradu Rajhenburg v Brestanici 29. 9. 2001. Listino sta podpisala za Zvezo predsednik Jože Partl, za DIS pa predsednica Ivica

Žnidaršič. Pri podpisu listine je bilo prisotnih tudi sto koroških Slovencev.

27. februarja 2004 je bila ustanovljena tudi Krajevna organizacija DIS v Zagrebu na Hrvaškem.

Prvi sedež DIS je bil na Vrtači, nato na Komenski ulici, od 14. novembra 2008 do marca 2018 na Linhartovi 13 v Ljubljani. Od marca 2018 pa na Einspielerjevi 6 v Ljubljani.

Iznanci, begunci, prisilni delavci in druge zainteresirane žrtve vojne ga nasilja lahko na sedežu DIS in pri krajevnih organizacijah DIS dobijo brezplačne informacije o vseh sprejetih zakonih in pravicah, ki jih lahko uveljavljajo.

Organizacija in vsebina delovanja DIS

DIS ima svoj statut, krajevnih organizacij DIS pa pravila za delovanje. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve je skladno z zakonom našemu društvu podelilo status društva, ki deluje v javnem interesu.

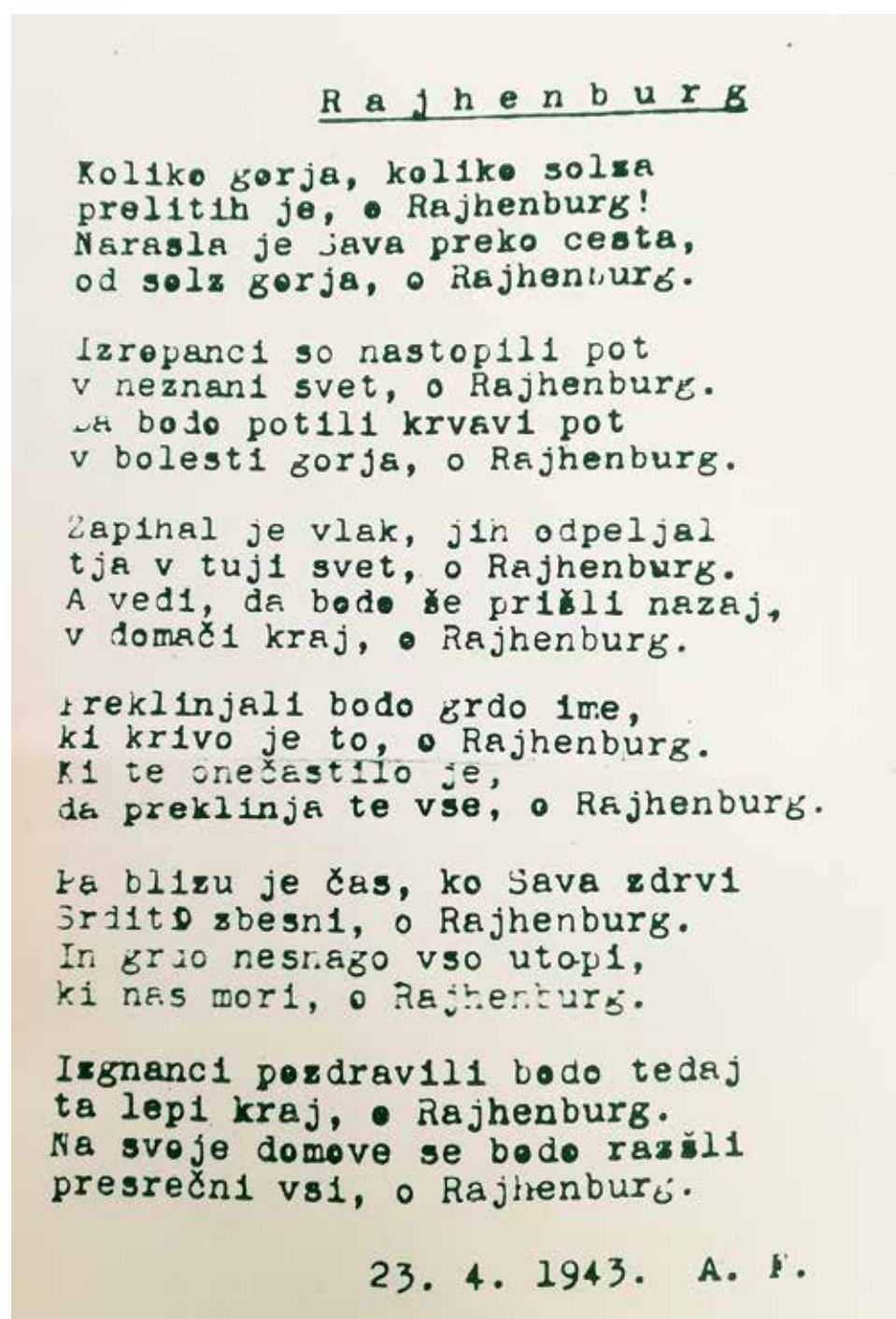
Najvišji organ društva je skupščina, na kateri se najmanj enkrat na leto zberejo delegati vseh krajevnih in območnih organizacij DIS. Skupščina sprejema program dela in finančni načrt ter odloča o vseh pomembnih vprašanjih za celotno organizacijo.

Vsaka štiri leta na skupščini DIS izvolijo predsednika, podpredsednike, izvršni odbor, nadzorni odbor, svet DIS in častno razsodišče DIS.

Izvršni odbor DIS ima več komisij. Ima posvetovalne sestanke s predsedniki krajevnih organizacij DIS, regijske posvete, informativne, tiskovne in tematske konference ter izdaja interno društveno glasilo Vestnik DIS. Doslej je izšlo 143 številček tega društvenega glasila.

Za uveljavitev pravic slovenskih izgnancev in drugih zainteresiranih žrtev vojnega nasilja je v okviru DIS doslej izšlo več knjig in brošur:

- Nekaj o vojni škodi in pravicah – zgodovinska, pravna in humanitarna dejstva

- Z javno besedo do pravic Informativne konference za potrebe slovenskih izgnancev in drugih žrtev vojnega nasilja
- Slovenski iznanci in begunci 1941–1945, umrli v izgnanstvu in begunstvu med drugo svetovno vojno
- Bučka na Dolenjskem skozi čas, O izgonu krajanov od leta 1941 do 1945
- Vrste in oblike nasilja madžarskega okupatorja
- Spomini in pričevanja I. II. in III.
- O izgonu Slovencev, organiziranosti slovenskih izgnancev, prisilnih delavcev in beguncev ter prizadevanjih za uveljavitev pravic do vojne odškodnine
- Nemčija še ni plačala vojne škode
- Vojna škoda na območju Slovenije v drugi svetovni vojni in urejanje pravic
- Kako smo dosegli odškodnine za prisilno delo

Milan Kučan

BILO JE TAKRAT

Pred pol stoletja je iz Slovenske Bistrice v Srbijo odpeljal vlak prve slovenske izgnance. Njegov otožni pisk je naznanjal zlovesčo usodo, namenjeno Slovincem v vojni, ki je neizprosno vdrla tudi v našo deželo. To je bilo takrat, ko so že mnogi mislili, da nas je za vselej zagrnila tema sužnosti in zmagal obup, ko smo se iz oči v oči srečali z zločinskim nacističnim strojem, ki nam je namenil pogin. Nacisti so že pred napadom na Jugoslavijo načrtovali pomčenje Slovenije. S pregonom v izgnanstvo 260.000 ljudi ali vsakega tretjega Slovenca, ki je tedaj živel na po Nemcih okupiranem ozemlju naše domovine, so želeli narediti prostor nemški kolonizaciji. Najprej so z domov pregnali slovenske intelektualce, učiteljsko, duhovščino, zdravnike, uslužbenke, skratka tiste, ki so v njih videli stebre slovenstva. Tedaj je pod to grožnjo blisknila iskra upora. V svoji globoki bolečini je naš narod prižgal plamenico boja za svobodo.

V njem niso sodelovale samo številne partizanske enote, tisoči aktivistov OF, v njem ni štela samo puška, temveč so v njem sodelovale tudi dolge kolone tistih Slovencev, ki so

bili po koncentracijskih taboriščih, v vojnem ujetništvu in predvsem tudi v izgnanstvu. Bili so boj za slovenstvo in demokracijo v tesnobah ječ in ponižanju taborišč. S pokončno moralno držo ter z ljubeznijo in mislijo na dom in domovino, z medsebojno solidarnostjo so poskušali premagati lakoto, preživeti apele in dati dostojanstvo vsaj smrti, preglasiti zavijanje siren in dim krematorijev. Z majhnimi dejanji odpora in zaničevanja okupatorja so prispevali svoj delež k svobodi, čeprav po vojni nerazumljivo niso bili enaki drugim udeležencem protifašističnega odpora. Bili so prav oni že zelo zgodaj, že leta 1941 pomembna druga fronta slovenskega odpora, čeprav bolj v moralnem in manj v vojaškem pomenu. Mnogi so svojo trnovo pot boja in upora zoper ponižanje končali v grobovih, mnogi pa tudi v vrstah partizanske in drugih zavezniških vojsk...

(Odlomki iz govora na velikem zborovanju izgnancev in drugih udeležencev protifašističnega odpora 9. junija 1991 na gradu v Brestanici.)

Del udeležencev sestanka pri predsednici DIS o pripravah na dan izgnancev, 30. obletice delovanja DIS in o pomenu predsedovanja Slovenije Evropski uniji, ki je bil 28. 5. 2021. Foto: M. Skledar

30. OBLETNICA USTANOVITVE PRVE KRAJEVNE ORGANIZACIJE DIS NA BUČKI

Po ustanovitvi DIS 9. junija 1991 je bila na Bučki na Dolenjskem že 1. novembra 1991 ustanovljena prva krajevna organizacija Društva izgnancev Slovenije 1941–1945.

Na ustanovnem sestanku KO Bučka so bili tudi izgnanci iz Studenca, zato je na Studencu februarja 1992 nastala druga KO DIS.

Ni slučaj, da je bilo že 15. novembra 1992 na Bučki veliko zborovanje dolenjskih izgnancev in beguncev, na katerega je prišel predsednik parlamenta dr. Franc Bučar in imel govor.

Rojakinja Ivica Žnidaršič je tedaj imela daljši govor o zahtevah izgnancev in beguncev ter predsednika parlamenta prosila, da se začnejo zakonska določila za uveljavljanje pravic.

Iz Bučke je doma tudi Franc Žnidaršič, ki je bil poslanec v državnem zboru in veliko pripomogel, da so bili sprejeti zakoni o pravicah in odškodninah žrtvah vojnega nasilja. Ko se je sprejemal zakon o odškodninah za fizično in psihično trpljenje in umrle

starše, je šel kar 16-krat na govorniški oder in branil zahteve DIS. Večkrat je v državnem zboru postavljaval vprašanja o odškodninah za gmotno škodo.

Na Bučki smo zelo hvaležni tudi rojakinji Zdenki Kaplan, ki je ogromno naredila za doseg odškodnin za prisilno delo. Pregledala je več kot 10.000 vlog in jih po potrebi tudi dopolnila.

Prvi predsednik KO DIS Bučka je bil Vinko Tomažin, po njegovi smrti pa KO DIS Bučka vodi Silva Marjetič. Pri prireditvah na Bučki vsako leto sodelujejo vse organizacije in društva na Bučki, Krajevna skupnost Bučka, župan Občine Škocjan Jože Kapler in podžupan Alojz Hočevnar.

Rojak Bučke je bil tudi podpredsednik DIS Marko Komljanec, ki je zelo podpiral dejavnost na DIS.

Bučko je obiskal tudi slovenski nadškof iz Beograda Stanislav Hočevnar in si ogledal cerkev na Bučki in rojstno hišo Žnidaršičevih in njihovo kapelico.

U. Marjetič

Veliko zborovanje dolenjskih izgnancev 15. 11. 1992 na Bučki

Ker nismo bili prepričani, da bodo naše zahteve sprejete, smo dali pobudo za zborovanje vseh dolenjskih izgnancev 15. novembra 1992. leta na Bučki. Na zborovanje so prišli izgnanci in begunci z Rake, Studenca, Sevnice, Novega mesta in od drugod.

Zahtevali smo, da pride na zborovanje predsednik parlamenta dr. France Bučar in pove svoj pogled na reševanje zahtev izgnancev. Prišel je in govoril, del njegovega govora objavljamo, pa tudi del mojega govora na tem zborovanju, da se ne bi pozabilo, kako so krenile pobude za urejanje vprašanj uveljavitve teh pravic iz tega malega kraja in s strani naših krajanov. Na zborovanju na Bučki so bili tudi Jože Bogovič, dr. Tone Ferenc, Vlado Deržič in Vinko Tomažin. Od Dolenjskega lista je prišel novinar Pavel Perc.

Iz govora prvega predsednika slovenskega parlamenta dr. Franceta Bučarja na Bučki 15. novembra 1992

Potem ko je govoril o splošnih razmerah v naši državi in o vzrokih zanje, je o izgnancih in njihovih pričakovanjih dr. France Bučar dejal:

»In tu zadevamo med drugim tudi na poglavje, ki se posebej tiče prav vas, oziroma točneje vse naše družbe v odnosu do vas. Mislim namreč na vse tiste, ki jih je kot svoje žrtve posebej udarila druga svetovna vojna. V ta krog spadajo vsi tisti, ki so zaradi vojne izgubili življenje, telesno celovitost, zdravje, svojce in s tem duhovno harmonijo, ki jo tvori povezanost z njimi,

vsii tisti, ki so izgubili svoje premoženje in s tem možnosti za preživljanje, in vsi tisti, ki so zaradi vključenosti v vojno izgubili ne samo najlepša leta svoje mladosti, ampak pogosto tudi možnosti za razvoj in izkoriščanje tako svojih poklicnih usposobljenosti kot tudi za samo usposobitev. To ni neka hierarhija izgubljenih vrednot. Eden je bil prizadet bolj, drugi manj. Celo isti udarec je za različne ljudi pomenil različno bolečino in zapustil različne rane v njegovi duši, ki so se na različne načine celile ali sploh nikoli zacelile. Nikomur pa vojna, kljub vsem grozotam, žrtvam ni mogla odvzeti njihove človečnosti in njihovega dostojanstva, kljub poniževanju in zapostavljanju.

Žrtve vojne smo začeli razvrščati kot ljudi z različnimi zaslugami, ne glede na to, kako se je usoda igrala s posameznikom, razvrščati v različne skupine in jih po ideoloških predznakih razvrščati na družbeni lestvici med bolj, manj ali najbolj zaslužne, ali na drugi strani med zavržene, ki jim nismo bili pripravljeni priznati niti njihovega polnega človeškega dostojanstva, in končno med tiste, ki jih nismo obsojali, smo jih pa zavrgli in pozabili. Ne bi rad vrtal po tej še vedno skeleči rani; seveda pa je treba priznati, da med slednje spadajo zlasti mobiliziranci v nemško vojsko in izgnanci. To razlikovanje ni samo krivično do prizadetih posameznikov. Nismo jim priznali nikakršne odškodnine ali pokazali pripravljenosti nadomestiti jim vsaj del tistega, kar so izgubili. Let izgnanstva jim nismo priznali v delovno oziroma pokojninsko dobo, invalidnosti nismo upoštevali. A gre še za veliko več. Vse te ljudi smo ranili v njihovem človeškem ponosu, iz njih smo naredili

nekako drugorazredne državljane. To pa ima izjemno hude posledice ne samo za prizadete posameznike, ampak za družbo kot celoto. Družba, ki je notranje razklana po presečišču duš svojih članov, je izgubila tisto notranjo povezovalno silo, ki ji omogoča življenje v potrebni zrelosti. Bolj kot vas je kaznovala samo sebe, če je sploh primerno govoriti o kazni. Zato vaš problem ni samo vaš, ampak je v prvi vrsti problem naše družbe kot celote. Brez tega, da popravi krivice, ki jih je storila tudi vam, ne more najti tiste človečnosti, ki šele ustvarja podlago za notranjo družbeno harmonijo, brez katere ni sreče ne za posameznika ne za celoto.

Tu smo danes. Reševanje vašega vprašanja je s tega gledišča del našega splošnega prizadevanja za novo družbeno harmonijo. Ne predstavljate vsega problema, po drugi strani pa prav zato celotnosti vsega družbenega problema ne bi bilo mogoče rešiti, če se ne reši skladno z vsemi tudi vaš. Tu smo šele na začetku. Šele sedaj je ustanovljena posebna komisija pri vladi, v kateri bodo tudi vaši predstavniki in ki naj bi se lotila tega vprašanja. Vendar, začelo se je. In to v veliki meri prav po vaši zaslugi in zaradi vaših prizadevanj. Tudi pri zakonu o lastninjenju je prišlo do prvega preboja, kot ste že obveščeni. Res je to šele začetek. Vendar je najvažnejši korak narejen. Družba je s tem priznala, da ste njeni enakopravni člani in da ima do vas prav enake obveznosti kot do vseh drugih.

Želim vam, da se vaše vprašanje čim prej in čim popolneje reši, ker je to naš skupni interes. Če vam pri tem želim čim več uspeha, so to dobre želje nam vsem. Zato, bodite še naprej vztrajni in odločni.

Govor Ivce Žnidaršič, predsednice komisije DIS za socialno-zdravstvena vprašanja in odškodnino, na zborovanju izgnancev na Bučki 15. 11. 1992

DOLG IN KRIVICE JE TREBA PORAVNATI!

V novembru 1941, pred 51 leti, so bile naše vasi že prazne. Ognali so nas v Rajhenburg, od tod pa smo bili prebivalci Bučke in okoliških vasi raztreseni v 44 različnih nemških taboriščih in glede na takratne vojaške uspehe nacističnih in fašističnih sil je kazalo, da se ne bomo nikoli več vrnili. Enako se je zgodilo s prebivalci drugih krajev sedanjih občin Sevnice, Krškega, Brežic ter tudi drugih občin takratne Spodnje Štajerske. Na naše domove so kmalu naselili kočevske Nemce, da bi na ta način izbrisali sled za Slovenci in ponemčili naše vasi in mesta.

Samo z Bučke je v izgnanstvu tragično umrlo 59 krajanov. Nezaznamovani grobovi slovenskih izgnancev ležijo po vsej Nemčiji. Izgnanci so umirali ob težkem delu, mnoge so nasilno usmrtili, več primerov je, ko ljudje niso vzdržali duševnih in telesnih muk ter so si sami vzeli življenje. Veliko je bilo še kasneje samomorov izgnancev, ki so otroštvo preživeli v taboriščih, ker je bilo zanje življenje tudi po osvoboditvi pretežko.

Podatki o izgonu so bili znani, čeprav se podatkov o izgonu 45.000

Slovencev v nemška taborišča javnosti po vojni ni rado omenjalo in se je država obnašala tako, kot da se nam ni zgodilo nič hudega. Govorilo se je samo o izgnancih v Srbijo.

Slovenski izgnanci, interniranci, ukradeni otroci in druge žrtve vojne ne terjamo posebnih privilegijev, želimo pa, da se nam bi država vsaj delno oddolžila tako, kot so to storile druge evropske države za žrtve druge svetovne vojne. Izhajamo iz dejstva, da vojna škoda ne zastara, kot ne zastarajo vojni zločini.

Po resoluciji Organizacije združenih narodov z dne 11. decembra 1946 so agresorske države dolžne plačati vojno škodo žrtvam vojne. Morebitni spor naj bi reševala mednarodno sodišče v Haagu in varnostni svet. Ti načeli sta bili potrjeni tudi na mirovni konferenci leta 1947 v Parizu. Minula Jugoslavija je leta 1945 in 1946 sprejela posebno zakon o ravnanju s premoženjem, ki so ga lastniki morali zapustiti med okupacijo, in premoženjem, odvzetim s strani okupatorja.

Na podlagi teh dveh zakonov je bila v letih 1945 in 1946 popisana

Dr. France Bučar med govorom na Bučki 15. novembra 1992

Nadaljevanje s prejšnje strani.

vojna škoda vseh izgnancev. Škoda je bila zelo velika na nepremičninah, na premičninah, v gozdovih, vinarstvih, sadovnjakih in pri živini.

Vojna odškodnina, kolikor je je bivša država dobila od Nemčije, pa izgnancem ni bila nikoli izplačana, ampak nacionalizirana in uporabljena v druge namene. Zato poudarjamo, da bi moral biti tudi zakon o denacionalizaciji podlaga za izplačilo vojne škode. Ta zakon je bil sprejet 29. novembra 1991. Pričakovali smo, da bo že v tem zakonu zajet podatek o vračilu nacionalizirane vojne škode.

Iznanci smo bili začudeni, da so tudi sestavljenci zakona o lastninskem preoblikovanju podjetij prezrli nesporno resnico, da se je sedanja družbena lastnina obogatila tudi z dobljeno vojno odškodnino in ugodnimi krediti iz tega naslova. Zato smo vse leto 1992 opozarjali na to pomanjkljivost ne le sestavljence zakona, ampak tudi vlado Republike Slovenije, resorna ministrstva, poslance v parlamentu, s problematiko izgnanstva pa smo seznanili tudi dr. Franceta Bučarja, predsednika parlamenta. Predsednik dr. France Bučar je naše prizadevanje podprl, zato vam danes z veseljem sporočam, da smo dosegli, da so poslanci v vseh treh zborih Skupščine Republike Slovenije predložili v obravnavo naš amandma, s katerim smo zahtevali, da se 5 % obstoječega družbenega kapitala zavaruje za vračilo nacionalizirane vojne odškodnine fizičnim osebam, kot je to predlagano za druge upravičence po zakonu o denacionalizaciji. Amandma ni bil sprejet čisto v predlagani obliki, nam je pa uspelo, da je slovenski parlament sprejel dopolnilo k omenjenemu zakonu v korist izgnancev in internirancev. **Zakon o lastninskem preoblikovanju podjetij, ki je bil sprejet v sredo, 11. novembra 1992, v 33. členu predpisuje ustanovitev posebnega sklada za plačilo vojne odškodnine.** Vlada RS bo tako morala upoštevati to dejstvo, vendar pa je tudi od nas

izgnancev odvisno, koliko bomo aktivni pri iskanju najbolj pravičnega oblika vojne odškodnine v najkrajšem možnem času.

Slovenski izgnanci nismo edini, ki terjamo in pričakujemo popravilo krivic zaradi nepravilne vojne škode. Demokratične države Zahodne in nekatere države Srednje Evrope so na temelju lastne zakonodaje že izplačale vojno odškodnino žrtvam 2. svetovne vojne, ne glede na to, kako so jo izterjale od poraženih držav v drugi svetovni vojni. Zato je bil že skrajni čas, da je naša mlada samostojna država – zlasti slovenski parlament – v zadnjem času bolj prislunila upravičenim zahtevam slovenskih izgnancev, internirancev, ukradenih otrok in drugih žrtev druge svetovne vojne.

Kaj izgnanci še pričakujemo od vlade Republike Slovenije? Vlada Republike Slovenije bi morala nemudoma postaviti pred vlado Zvezne Republike Nemčije vprašanje še ne poravnane vojne škode. Vlada ZR Nemčije se je doslej izgovarjala, da še ni podpisan mirovni sporazum, da Nemčiji še nista združeni in da zahtevki za vojno odškodnino še niso popolni. Sedaj teh razlogov ni več in skrajni čas je, da ZR Nemčija dolg iz druge svetovne vojne v celoti poravnava.

Naša vojna škoda je bila ocenjena na 36 milijard ameriških dolarjev, a je Nemčija še ni poravnala v celoti. Bivša Jugoslavija je leta 1956 dobila 26.000.000 DEM odškodnine za socialno zavarovanje delavcev na prisilnem delu. Leta 1963 je prišlo 8.000.000 DEM za ljudi, na katerih so delali medicinske eksperimente (v Sloveniji je iz tega naslova dobilo odškodnino le 56 internirancev). Leta 1972 je Jugoslavija dobila 300.000.000 DEM pomoči za gospodarski razvoj in nato po brionskem sporazumu med Titom in Willyjem Brandtom leta 1974 še 700.000.000 DEM ugodnih kreditov.

Republika Slovenija bi morala ob razpadu bivše Jugoslavije ob delitveni bilanci terjati še del sredstev, ki jih je Jugoslavija dobila od ZR Nemčije

in Vzhodne Nemčije. Doslej nismo še nikjer prebrali, da bi komisija, ki se ukvarja z nasledstvom, upoštevala tudi terjatev za preostala sredstva iz naslova vojne odškodnine.

Pričakujemo, da bosta vlada RS in slovenski parlament na temelju v sredo sprejetega zakona o lastninskem preoblikovanju podjetij čim prej sprejela ustrezen zakon in podzakonske akte za celovito rešitev vprašanja vojne odškodnine. Vlada je sicer imenovala posebno medresorsko komisijo za vprašanja vojne odškodnine, kar izgnanci zelo pozdravljamo, saj smo ta ukrep vladi tudi predlagali, vendar pa terjamo, naj ta komisija med prioritetskimi vprašanji obravnava tudi slovenske izgnance, saj smo bili med najbolj številnimi žrtvami vojne in močno prizadeti tudi zato, ker je šlo za izgon celotnih družin, vasi in krajev, ki še danes trpijo hude posledice.

Pričakujemo od vlade in njenih resorskih ministrstev, da pripravijo predloge za dopolnitev zdravstvene, socialne in pokojninske zakonodaje in sprejmejo take podzakonske akte, ki bodo izboljšali zdravstveno

in socialno varstvo izgnancev. Zlasti smo bili zelo prizadeti otroci zaradi izgube 4 let šolanja in neupoštevanih naših zdravstvenih in socialnih težav zaradi trpljenja v izgnanstvu. Terjamo, da se vsem otrokom prizna čas bivanja v taboriščih v pokojninsko dobo. Prav tako bi h kmečki pokojnini za vse kmete, ki so bili v izgnanstvu in na prisilnem delu, morali priznati dodatek. Predlagam, da z današnjega posvetovanja pošljemo pismo vladi Republike Slovenije o teh odprtih vprašanjih.

Naj bo tudi današnje zborovanje spodbuda, da bomo tudi v prihodnje vlagali še več časa in znanja v ozaveščanje vseh, ki imajo oblast in možnost, da poravnajo dolg do nas in odpravijo krivice, storjene celotni generaciji izgnancev.

Mnogih ni več. Zato naj naša mlada slovenska država stori, kar je potrebno, za preostale žive izgnance!

Predsednica komisije za odškodnine pri IO DIS

prof. Ivica Žnidaršič

Četrto veliko zborovanje na Bučki

Zborovanje ob 10. obletnici ustanovitve KO DIS Bučka. Od leve proti desni Ivan Babič, Silva Marjetič, dr. France Bučar, mag. Franc Žnidaršič in Danuška Žnidaršič.

Četrto veliko zborovanje na Bučki je bilo 6. oktobra 2001, na katerega je zopet prišel dr. Franc Bučar, ki je poleg poslanca mag. Žnidaršič Franca tudi govoril.

Dr. France Bučar je v govoru med drugim dejal:

Pred desetimi leti sem imel možnost, da se z vami seznanim in da vas pozdravim v imenu slovenskega državnega zbora. Kot izgnance. Danes se ponovno srečujemo in to mi je v posebno veselje. Upam, da ste se vrnili, da niste več izgnanci.

Deset let je trajalo, da vas je družba priznala kot tisti svoj del, s katerim je dolžna deliti vsaj manjši delček njihove nesreče. Tu ne gre samo za nadomestilo tistega, kar ste izgubili z izgnanstvom. Tega vam ni mogoče vrniti ali v celoti nadomestiti. Vsaj delno popravilo krivic pa je družba dolžna, predvsem kot priznanje, da je zlo, ki vas je zadelo, tudi njena nesreča. Šele s tem simbolnim dejanjem vas v celoti sprejema nazaj v svojo sredo, šele s tem se z vami poistoveti in vas sprejema kot svoje. Šele to je vrnitev, kajti vrnitev je predvsem vrnitev v družbo.

To je pomenilo tudi za slovensko družbo kot celoto neke vrste moralno

očiščenje. Sprejeti koga v njegovi nesreči in jo deliti z njim, zahteva tudi od tistega, ki ga sprejema, višje moralne standarde. Vaše vračanje je bilo zato ne samo boj za solidarnost in materialno odškodovanje, za katero se je z neizmerno požrtvovalnostjo in žrtvovanjem same sebe vseh deset let tako vztrajno borila ga. Žnidaršičeva. Vaš boj je bil tudi boj za moralne standarde naše družbe.

Vojna namreč ni povzročila samo velikansko gmotno škodo in razdejanje, ki je na zunaj najbolj vidno. Povzročila je še veliko večje duhovno razdejanje. To na zunaj ni neposredno vidno, posledice pa so celo še veliko hujše in največ časa je potrebno za njih zdravljenje. Vse te rane celo še danes niso zaceljene. Tudi odnos do izgnancev spada v to moralno bilanco. Vsekakor pa je treba jasno ugotoviti, da je družba, s tem da je pristala na vsaj delno popravilo krivic, veliko več pridobila, kot je dala oziroma se zavezala, da bo dala. Družba je postala moralno bogatejša. To pa je bolj pomembno kot samo finance in ves proračun.

Vam vsem moje najboljše želje!

Pismo slovenski javnosti z zborovanja na Bučki 15. 11. 1992

Vladi Republike Slovenije

Več kot 45 let smo bili izgnanci pozabljeni in odrinjeni. Nekdanji izgnanci, prve žrtve nacistične raznarodovalne politike v obdobju 1941–1945, zbrani na zborovanju na Bučki 15. novembra 1992, dajemo javno izjavo

1. Pričakujemo od vlade Republike Slovenije, da z aktiviranjem medresorske komisije na osnovi zakona o denacionalizaciji in zakona o lastninskem preoblikovanju podjetij čim prej sprejme odloke, ki bi pospešili uveljavljanje vojne odškodnine za vse izgnance in internirance med drugo svetovno vojno.
2. Ponovno dajemo pobudo, da se od Zvezne republike Nemčije izterja še ne plačani del vojne odškodnine.
3. Vlada Republike Slovenije bi se morala zavzeti za izboljšanje zdravstvenega in socialnega varstva izgnancev in internirancev.
4. Nujno je izpeljati Zakon o pokojninskem zavarovanju tako, da bo vsem otrokom, ki so bili v izgnanstvu, ta čas priznan v delovno dobo in da bodo dobivali dodatek vsi izgnanci, ki so uveljavili samo kmečko pokojnino.

Slovenski izgnanci,
zbrani na prireditvi na Bučki 15. 11. 1992

INFORMACIJSKI CENTER DRUŠTVA IZGNANCEV SLOVENIJE

Obisk iz Evropske unije

Vodja projekta EU »Evropa za državljane« Luminita Stanculescu (v sredini) si je z zanimanjem ogledala dokumentacijo Informacijskega centra DIS.

Društvo izgnancev Slovenije 1941–1945 se je aprila 2010 prijavilo na razpis Evropske unije za sofinanciranje programov DIS, vezanih na 70. obletnico izгона Slovencev, 20-letno delovanje DIS in urejanje Informacijskega centra DIS. **Elaborat DIS o tem je bil izdelan za program Evropske unije »Evropa za državljane«.** Projekt DIS je trajal od 1. oktobra 2010 do 1. oktobra 2011. Že jeseni 2010 je Evropska unija za ta program nakazala Društvu izgnancev Slovenije 1941–1945 avans v višini 27.000,00 evrov. Le tako smo lahko izdali knjigo o Mednarodni konferenci o skrbi za izgnance in prisilne delavce, ki smo jo organizirali 4. in 5. junija 2010 v Ljubljani. Delegacije Poljske, Češke, Slovaške, Ukrajine, Rusije, Avstrije, Srbije in Hrvaške so na konferenco prinesle pisne referate o tem, kako so druge države v Evropi urejale pravice žrtev druge svetovne vojne.

Ob konferenci se je sestal tudi Mednarodni odbor izgnancev in beguncev žrtev fašizma in nacizma v letih 1920–1945, ki smo ga ustanovili na prvem evropskem kongresu. S konference smo poslali pismo predsedniku Sveta Evrope, da naj EU večjo skrb namenijo žrtvam fašizma in nacizma in da naj preprečujejo nastajanje novih fašističnih in nacističnih organizacij. V okviru elaborata DIS za EU smo

razširili razstavo o izgonu Slovencev in na novo razstavili gradivo o nasilju nad drugimi slovanskimi narodi. Prvič smo za vse učence osnovnih šol razpisali nagradni razpis za pisanje spisov na temo o izgonu.

Vodja projekta Program Evrope za državljane gospa Luminita Stanculescu se ni mogla načuditi, kako obširen program izvaja Društvo izgnancev Slovenije. S posebnim zanimanjem si je ogledala Informacijski center DIS in zbrana gradiva ter razstavo DIS, zlasti jo je zanimal mednarodni del razstave Društva izgnancev Slovenije 1941–1945.

Urejanje gradiv Informacijskega centra DIS je trajalo nekaj mesecev, ves julij, avgust in september, zlasti pa je bilo delo zelo intenzivno v oktobru in novembru. Tako da smo imeli 22. novembra 2011 predstavnikom Evropske unije kaj pokazati. Program projekta DIS »Evropa za državljane« je bil v celoti izveden. Izraženo je bilo tudi mnenje, da je največji uspeh Društva izgnancev Slovenije 1941–1945, **da smo uspeli izboljšati gmotno stanje civilnih žrtev vojnega nasilja, dopolniti zgodovino o izgnanstvu in povezati sorodna društva in organizacije v Evropi, kar doslej v Evropi še ni nikomur uspelo.**

I. Žn.

Sestanek s predstavniki Evropske unije na sedežu DIS, 22. novembra 2011

Informacijski center DIS

Gradiva v Informacijskem centru DIS

V okviru Društva izgnancev Slovenije 1941–1945, s sedežem v Ljubljani, Einspielerjeva 6, deluje Informacijski center DIS. V Informacijskem centru DIS so shranjena gradiva, ki so nastajala v zvezi z uveljavljanjem statusa in pravic slovenskih izgnancev, prisilnih delavcev, beguncev in drugih žrtev vojnega nasilja.

Precej gradiva je v knjigah, brošurah in zloženkah, velika večina pa je urejena po vsebinskih fasciklih v več kot dvajsetih omarah.

Na voljo je tudi več kot 200 filmov in DVD-jev iz dejavnosti DIS v minulih 20-ih letih ter na tisoče slik iz taborišč in iz dejavnosti DIS.

Shranjena so tudi gradiva in knjige o nasilju nad drugimi slovanskimi narodi ter dokumentacija o Mednarodnem odboru izgnancev in beguncev žrtev fašizma in nacizma v letih 1941–1945. Ta gradiva bodo prenesena v Evropski muzej fašizma in nacizma, ki bo nastajal na gradu Rajhenburg v Brestanici.

Sredstva za ureditev Informacijskega centra DIS je prispevala Evropska unija v okviru projekta DIS »Evropa za državljane«.

Vsebina Informacijskega centra DIS

Podatki o povzročeni vojni škodi:

- Podatki o vojni škodi med drugo svetovno vojno, ki so jo povzročili Nemci, Italijani, Madžari in Avstrijci.
- Podatki o tem, kakšna vojna škoda je bila priznana nekdanji Jugoslaviji na reparacijskih mirovnih konferencah po drugi svetovni vojni.
- Podatki, koliko vojne odškodnine je dobila nekdanja Jugoslavija iz naslova vojne škode od naslednic agresorskih držav in kaj je dobila Slovenija.
- Kako so vojno škodo uveljavljale druge evropske države.

Pregled nastajanja zakonov za uveljavljanje pravic žrtev vojne (38 fasciklov)

- Zbrani osnutki, predlogi in zakoni o uveljavljanju statusa in pravic slovenskih izgnancev, prisilnih delavcev, beguncev in drugih žrtev vojnega nasilja
- Podatki o prvem osnutku predloga zakona o vojni odškodnini zaradi izгона, izgube življenja, poškodovanega zdravja, odvzete prostosti in premoženja

V Informacijskem centru DIS so shranjene vse knjige in brošure, ki jih je izdajal DIS v času delovanja.

INFORMACIJSKI CENTER DRUŠTVA IZGNANCEV SLOVENIJE

Sestanek s predstavniki Evropske unije na sedežu DIS, 22. novembra 2011

- Nastajanje zakona o uporabi sredstev, pridobljenih iz naslova kupnine na podlagi zakona o lastninskem preoblikovanju podjetij
- Nastajanje in sprejem zakona o žrtvah vojnega nasilja in dopolnjevanje tega zakona
- Nastajanje zakona o skladu za poplačilo vojne odškodnine za fizično in psihično trpljenje ter umrle starše
- Zapisniki sej Medresorske komisije vlade RS za obravnavo vprašanj vojne škode (od 1992–1996)

Zbrala, napisala in uredila Ivica Žnidaršič, 1996, in razširjen ponatis 1998.

Avtorski teksti Ivica Žnidaršič o uveljavljanju pravic izgnancev, prisilnih delavcev, beguncev in drugih žrtev vojnega nasilja (25 fasciklov)

- Pisma organom nemške države
- Referati na raznih zborovanjih, prireditvah, pohodih
- Kronološki zapisi sestankov in pogovorov za doseg zahtev za uveljavitev pravic
- Intervjuji v časopisih, radiu in RTV
- Več kot 100 informacij za Vestnik DIS o uveljavljanju pravic
- Elaborat o vojni škodi in vojnih odškodninah kot posledici druge svetovne vojne 1941–1945 (za potrebe Medresorske komisije Vlade RS za obravnavo vprašanj vojne škode – 1995)

Brošuro o vrstah in oblikah nasilja madžarskega okupatorja je pripravil Gregor Kaplan.

Dokumentacija o pisnih pobudah ZR Nemčiji (pisma nemškemu kanclerjem, nemškemu parlamentu in nemškemu ministrstvu)

- Sodelovanje z nemškimi župani in podatki o obnavljanju grobov v Nemčiji umrlih izgnancev

Sodelovanje z Mednarodno organizacijo za migracije (IOM)

- Podpis sporazuma z IOM o uveljavljanju odškodnin za prisilno delo slovenskih izgnancev
- Podatki o slovenskih izgnancih prisilnih delavcih in kje in kaj so delali v izgnanstvu v Nemčiji (za žive in umrle – 18.000 podatkov)
- Podatki o uveljavitvi odškodnin za prisilno delo v Nemčiji
- Seznami izgnancev, ki so uveljavljali odškodnine za prisilno delo preko DIS

Sodelovanje z Evropsko unijo:

- Pisma EU glede vojnih odškodnin
- Razpisi EU za sredstva za urejanje arhivov DIS
- Pomoč EU pri pripravi Informacijskega centra DIS in razstave o izgonu Slovencev in nasilju nad drugimi slovanskimi narodi

Gradiva o podpisu bilateralnega sporazuma s češkim društvom Krog državljanov Češke republike, izgnanih leta 1938 z obmejnih ozemelj in poljskim društvom Združenje Poljakov, oškodovanih s strani tretjega rajha, leta 2007

Gradiva Prvega evropskega kongresa izgnancev in beguncev žrtev fašizma in nacizma v letih 1920-1945, ki smo ga organizirali v Ljubljani, 6. junija 2009

Razširjeni ponatis brošure o Slovencih, umrlih v izgnanstvu (2001), dopolnjeni ponatis leta (2013) in razširjeni ponatis s 500 dodatno umrlih v izgnanstvu (2010), je uredila Zdenka Kaplan.

Gradiva Mednarodne konference o skrbi za izgnance in prisilne delavce nekaterih evropskih držav, ki smo jo organizirali 4. in 5. junija 2010 v Ljubljani

Mednarodna konferenca v Banski Bystrici, od 21. do 23. septembra 2010, in podpis sporazuma

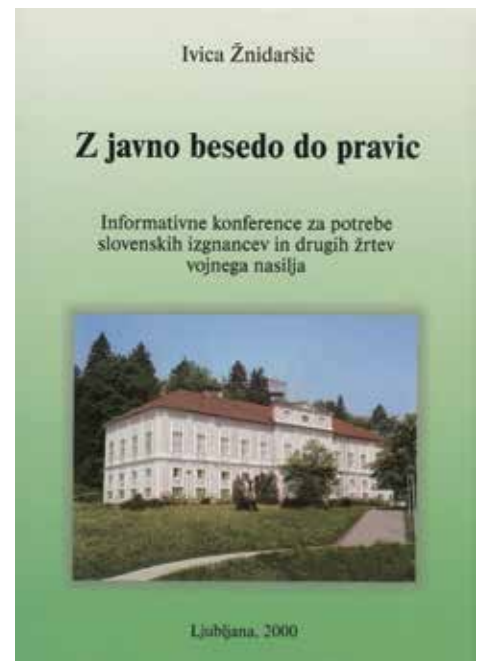
Slikovno gradivo o 20-letnem delovanju DIS in slikovno gradivo z razstav o izgonu Slovencev in nasilju nad drugimi slovanskimi narodi

Publikacije DIS (knjige, brošure, zloženke)

- 90 števil Vestnika DIS, ki izhaja od leta 1992 dalje, s prikazom pomembnih aktivnosti DIS v zadnjih 20 letih

Knjige Spominov in pričevanj sta zbrali in uredili Ivica Žnidaršič in Zdenka Kaplan.

Vsebina 21 informativnih konferenc, ki jih je organizirala in vodila v letih 1997, 1998 in 1999 Ivica Žnidaršič. (2000)

Filmski zapisi:

- Filmski zapisi (DVD) o dejavnosti DIS od 1991 do 2011 (200 filmov)
- Gradiva in film o osrednji prireditvi 4. 6. 2011 pri največjem zbirnem taborišču za izgon Slovencev v Brestanici ob 70. obletnici izгона Slovencev in 20. obletnici delovanja DIS
- Trije filmi o izgonu Slovencev 1941–1945

Zapisniki sej organov Skupščine DIS od 1991 do 2011:

- Komisije za socialno-zdravstvena in odškodninska vprašanja (od 1991 do 1997)

Gradiva o pohodih ob okupacijskih mejah med drugo svetovno vojno:

- ob nemško-italijanski okupacijski meji od Murenc do Telč
- ob nemško-NDH okupacijski meji
- ob nemški okupacijski meji od Telč do Bučke
- po vaseh s Kozjanskega izgnanih Slovencev

Gradiva za razpis nagradnega tekmovanja v vseh slovenskih osnovnih šolah ob 70. obletnici izгона Slovencev:

- vsebina razpisa
- članki o vsebini razpisa
- izbor nagrajenih spisov
- diplome za 11 nagrajencev

Vse pomembne predpise in zakone, ki zagotavljajo status in pravice izgnancev, je zbrala in brošuro uredila Ivica Žnidaršič. (2005 in ponatis 2017)

Seznam

- Imenski pregled članov Društva izgnancev Slovenije 1941–1945 po 85 Krajevnih in Območnih organizacijah
- Seznam z naslovi 85 KO DIS
- Seznam rojenih v izgnanstvu
- Seznam v izgnanstvu umrlih Slovencev

Seminarje za profesorje zgodovine na osnovnih in srednjih šolah o izgonu Slovence je organiziral DIS:

- 22. novembra 2003,
- 20. novembra 2004,
- 27. novembra 2013.

Seminar za svojce je bil organiziran

- 25. oktobra 2014,
- 5. decembra 2015 in
- 14. maja 2016.

Žal študentje na fakultetah za zgodovino ne dobivajo dovolj znanj o genocidni okupaciji Slovenije leta 1941 in o izgonu Slovencev.

Seminar za prostovoljce pa je DIS organiziral 14. novembra 2013.

Del arhiva Informacijskega centra Društva izgnancev Slovenije 1941–1945 se nahaja v zbirnem taborišču za izgon Slovencev v Brestanici.

Knjigo Kako smo dosegli odškodnine za prisilno delo je napisala prof. Ivica Žnidaršič leta 2019. Dragocena dokumentacija, kako smo dosegli te odškodnine, kljub nasprotovanju vladnih organov in nekaterih društev in posameznikov.

Knjigo o vojni škod in vojni odškodnini - Nemčija še ni plačala vojne škode je za vladne organe in poslance DZ napisala Ivica Žnidaršič. (2015)

Popisnice za okoli 18.000 slovenskih prisilnih delavcev v nemških izgnanjskih taboriščih pa hranimo v Arhivu Republike Slovenije, v Ljubljani, Zvezdarska 1.

*Ivica Žnidaršič, prof.
Gregor Kaplan, dipl. pol.*

Vsebinsko te knjige sta zbrala, napisala in uredila Ivica Žnidaršič, prof. in mag. Gregor Kaplan

Avtorica brošure je Ivica Žnidaršič (2009, dopoljena izdaja 2021). Ob 30 letnici delovanja Društva izgnancev Slovenije 1941–1945 bodo letos dopolnjeno izdaja te brošure prejeli vsi člani DIS.

. Spomini . Jubileji .

Mineva 80. leto, odkar so Nemci začeli izganjati Slovence

V parlamentu slovenske vlade navajajo in poudarjajo vrednote slovenskega človeka; poštenje, domoljubje, svobodo, demokracijo, odprtost za nove ideje...

Pred dvema letoma je Državni zbor republike Slovenije vključil v razpravo predlog zakona, ki naj bi bil sprejet: o povrnitvi vsaj simbolične vojne škode za od nacizma zaplenjeno vse premoženje izgnanim Slovincem 1941–1945, pa ni bil sprejet.

Izgnani smo bili zato, ker smo bili pokončni Slovenci, saj so prav v našem primeru iz vile na Hrušici bile izgnane tri družine: Mareš, Grzetič in Bernetič, katerih starši in stari starši so se leta 1919 iz Trsta in Gorice umaknili v Slovenijo, takrat Jugoslavijo, ko so prilomastili Italijani.

V muzeju v Kosovi graščini na Jesenicah hranijo fotografijo tega trenutka, na kateri se jasno vidi, kako nas je 17. julija 1942 gestapo ločeval od ostalih sosedov, da so bili vsi člani teh treh družin praznih rok, brez prtljage ali cule z najnujnejšim. Tako smo bili izgnani na suženjsko delo. Istočasno je bilo na Hrušici izgnano 36 družin.

Hitler je načrtoval uničenje slovenskega naroda in začel je z nami. Domov smo se vrnila julija 1945 v popolnoma izropane domove.

V dodeljena stanovanja smo vstopili na gola tla, ničesar nismo imeli, kamor bi sedli ali se ulegli. Dolgo časa je trajalo, da smo se oskrbeli za najpreprostejše bivanje, npr. travo in listje za ležišče pod vojaško cerado. Kdo naj bi nam pomagal, saj so bile Jesenice tik pred svobodo bombardirane? Ležišče smo malo izboljšali, ko nam je nekdo preskrbel

travo iz obrežja Bohinjskega jezera. Nekdo drug nam je posodil tri stole.

Med vojno je železničar Gusev Aleks iz Hrušice vozil družino na progi od Jesenic do Planice. Spredaj je s podaljškom droga tiščal okrepljeno vozilo, ki bi sprožilo eventuelno miniranje. To vozilo je nekje zastalo.

Z bratom Marjanom sva na odstavnem tiru zagledala od železniških koles snet poškodovan keson poleg kupa velikih težkih kamnov. Snela sva kovinski obod in ga prinesla domov. Postavili smo ga v kot sobe, dodali polico in palico za obešanje. Prekrili smo ga z razparano modrokarirasto posteljno prevleko. Tako je nastala garderobna omara. Kakšna pridobitev. Nismo bili več revni kakor cerkvene miši. Služila nam je 10 let, nato smo jo prestavili v klet kot polico za ozimnico in jabolka.

Lahko pa nastopi njeno tretje obdobje kot muzejski eksponat.

Takrat pa smo bili srečni, svobodni in zopet smo šli v šolo.

Leta 1995 smo izgnanci dobili status žrtev vojnega nasilja. Edina, ki skuša uveljaviti naše pravice, je gospa Ivica Žnidaršič, predsednica našega Društva izgnancev Slovenije, ter še nekaj požrtvovalnih članov izgnancev.

Nacisti so izganjali ljudi po vsej Sloveniji. Takrat sem bila stara 14 let, sedaj jih imam 93. Iz naše skupine 3 družin sem živa samo še jaz, bilo pa nas je 16.

V Vestniku DIS je objavljen dolg seznam pokojnih iz vseh krajev. Le še redko najdemo ime sotrpina... ki ima še kaj povedati.

Ada Preželj roj. Mareš

91 let Frančiške Šercer iz KO DIS Kočevje

Naša članica KO DIS Kočevje gospa Frančiška Šercer je dne 19. 04. 1930 praznovala 91 let.

Njen oče je bil partizan od začetka vojne. Vas Žurje so zasedli italijanski vojaki in jo požgali v celoti. Italijani so njeno družino odpeljali v taborišče Rab.

Tu je bilo zelo hudo, ker ji je tu umrl oče in ena sestra. Mamo s šestimi otroki pa so preselili v taborišče Gonars v Italiji.

Po kapitulaciji Italije so se vrnila domov na pogorišče. Čeprav je bilo hudo, so bili srečni, da so bili na svojem.

Gospa Frančiška sedaj živi pri sestri

Slavljenska Frančiška Šercer

Slavki Trope. Zdravje ji še kar služi. Želimo ji še veliko lepih dni

Veronika Kljun

Visok življenjski jubilej Stane Sadar

Marca je v Domu dr. Janka Benedika praznovala 100 let nekdanja izgnanka in članica DIS Stana Sadar. V imenu DIS Radovljica so jo obiskali predsednik DIS KO Radovljica Tone Pristov in nekdanji izgnanki ter sotaborišnici Vida Janc in Mošenj in Slavka Pogačar iz Radovljice. Slovesnost ob rojstnem dnevu so pripravili v domu, pridružil se ji je tudi direktor doma Alen Gril.

Praznovanja 100. rojstnega dne Stane Sadar so se udeležili tudi predstavniki KO DIS Radovljica. (Foto: T. Pristov)

IZVRŠNI ODBOR DIS

Predsednica:

Ivica Žnidaršič, Ljubljana

Podpredsednik:

Albin Pražnikar, Zagorje

Biserka Marolt Meden, Ljubljana

Člani:

Teodor Colnar, Ankaran

Majda Cvetanovski, Maribor

Maksimilijan Ferek, Ljubljana

Sabina Godnič, Komen

Zdenka Kaplan, Novo mesto

Marjan Košak, Slovenske Konjice

Rok Kržan, Bizeljsko

mag. Gregor Kaplan, Trebnje

Ivan Kunej, Kozje

Ana Pirc, Leskovec

Albin Pražnikar, Izlake

Stanislava Račič, Ljubljana

Milan Skledar, Ljubljana

Marjan Špeglj, Muta

Rudi Zadnik, Škofja Loka

Marija Žnidar, Kamnik

SVET DIS

dr. Janko Prunk, Ljubljana, predsednik

mag. Franc Žnidaršič, Trebnje

dr. Milan Jazbec, Ljubljana

Hilda Marc, Ljubljana

ing. Vladimir Rostohar, Krško

NADZORNI ODBOR

Veronika Kljun, Kočevje, predsednica

Karl Levak, Artiče

Jolanda Želj Erhard, Maribor

ČASTNO RAZSODIŠČE

Emilija Držanič, Brežice

Terezija Repovž, Šentjanž

Alojz Voščun, Petišovci

ČASTNI ČLAN DIS

mag. Franc Žnidaršič, Trebnje

Vsakoletna zborovanja, ki jih ob dnevu izgnancev 7. junija prireja DIS, so vedno množično obiskana

Na prireditvi DIS je sodelovalo tudi 28 praporščakov Krajevnih in Območnih organizacij DIS. (Foto: A. Moškon)

Velika udeležba na proslavi. Mnogi so pohvalili razstavo evropskih zastav in praporščake, ki so bili dobro vidni.

Osrednje prireditve – kongresa DIS ob 70. obletnici zmage nad fašizmom in nacizmom in vrnitvijo v domovino se je udeležilo več kot 4000 izgnancev, beguncev, svojcev in drugih žrtev fašizma in nacizma. (Foto: A. Moškon)

Na osrednji prireditvi ob 20. obletnici delovanja DIS v Brestanici se je zbralo več kot 4000 udeležencev. V prvi vrsti od leve proti desni: predsednik ZB Janez Stanovnik, predsednik RS dr. Danilo Türk, predsednica DIS Ivica Žnidaršič, poslanec DZ mag. Andrej Vizjak, poslanec DZ mag. Franc Žnidaršič s soprogo Danuško. (Foto: Jože Čurin)

ČESTITKA ČLANOM OB 30. OBLETNICI DIS

Ob 7. juniju – dnevu izgnancev se bomo spominjali trpljenja v izgnanstvu in 50 let čakanja, da so nas priznali za žrtve vojnega nasilja.

Ob 30. obletnici delovanja društva izgnancev Slovenije 1941–1945, ki je bilo ustanovljeno 9. 6. 1991,

ČESTITAM ČLANOM DIS

za vzdržnost in spremljanje trdega dela in prizadevanj za vse, kar smo dosegli.

Upamo, da bomo dosegli še vsaj simbolično odškodnino za izgubo premoženja med izgonom.

Ivica Žnidaršič, prof.
predsednica DIS

Umrli člani Društva izgnancev Slovenije

KO DIS Ime in priimek	Datum rojstva	Datum smrti
KO DIS Bled Franc SVETINA	05.11.1928	22.04.2021
KO DIS Brežice Terezija KODRIČ Jožefa NOVAK	01.05.1942 12.03.1930	03.2021 04.2021
KO DIS Celje Vida SEVŠEK	1933	2019
KO DIS Cerklje ob Krki Mihael MATIJEVIČ Rozalija RAČIČ Franc AJSTER	06.09.1932 05.01.1944 29.08.1921	04.2021 26.02.2021 14.04.2021
KO DIS Dobova Marija MOLAN	09.12.1930	06.03.2021
KO DIS Koper Mira ZOREC	26.08.1928	11.02.2021
KO DIS Ljubljana Center Metka ODERLAP		02.2021
KO DIS Ljubljana Vič-Rudnik Marija Petelin Stanislav ZUPANČIČ	25.11.1930 06.05.1926	22.12.2018 07.12.2020

KO DIS Ime in priimek	Datum rojstva	Datum smrti
KO DIS Maribor Rotovž – Pesnica Katarina POŠ	27.04.1936	09.04.2021
KO DIS Murska Sobota Marija KOLOŠA	30.03.1928	03.2021
KO DIS Sevnica Ana KUHAR	18.10.1944	20.02.2021
OO DIS Škofja Loka Pavla JELENC	15.04.1933	18.05.2021
KO DIS Trebnje Justina KORACIN	06.08.1930	21.04.2021
KO DIS Velenje Janez ZLENDER	16.01.1940	02.04.2019
KO DIS Velika Dolina Marija HUMEK		20.04.2021

Popravek

Iz KO DIS Dobova so pisali, da objavimo popravek, ker so pri umrli napisali Marija MILAN, namesto Marija MOLAN, rojena 09.12.1930 in umrla 06. 03.2021.

VESTNIK

interno glasilo DIS

Za društvo:

Ivica Žnidaršič

Lektorica:

Brina Devetak

Tisk:

Tiskarna Skušek

Naslov:

Društvo izgnancev Slovenije
1000 Ljubljana, Einspielerjeva 6
telefon: 01 434 48 80
051 383 232
telefaks: 01 434 48 80

email: drustvoizgnancev@siol.net
http://www.drustvo-izgnancev.si

Poslovni račun DIS:

SI56 0222 2001 0570 920
Nova Ljubljanska banka